

**PROTOS. IOAN POPOIU (EDITOR), VALOAREA
DUHOVNICEASCĂ A BĂTRÂNEȚII, EDITURA PLATYTERA,
BUCUREȘTI 2023, 204 P.**

Pr. dr. Alexandru NAN

„Nu mă lepăda la vremea bătrâneților; când va lipsi tăria mea, să nu mă lași pe mine” (Ps. 70, 10).

Este îndeobște cunoscut faptul că anul 2023, care se apropie cu pași repezi de final, a fost proclamat, conform unei hotărâri a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, drept „Anul omagial al pastorației persoanelor vârstnice” și „Anul comemorativ al imnografilor și cântăreților bisericești”. În acest context, au fost organizate conferințe și simpozioane pe întregul Patriarhiei Române, atât în țară, cât și în diasporă.

Între manifestările organizate în diaspora se numără și o serie de conferințe online intitulate „Valoarea duhovnicească a bătrâneții” și organizate de Parohia „Sf. Ier. Vasile cel Mare” – Nürnberg II Langwasser, în cadrul căreia activează ca paroh pr. protos. dr. Ioan Popoiu, consilier administrativ al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Germaniei, Austriei și Luxemburgului. Desfășurate online, pe platforma Zoom a Mitropoliei Germaniei și retransmise în serile de marți ale lunii iunie 2023, atât pe canalul Facebook al Mitropoliei noastre cât și pe cel al portalului creștin-ortodox „Doxologia”, aparținând Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, acestea au fost adunate, în mod fericit, într-un volum publicat la Editura Platytera din București, prin purtarea de grijă a aceluiași părinte Ioan Popoiu, care a preluat și munca de editor.

Aceste dialoguri duhovnicești au fost încurajate și binecuvântate de către **Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Serafim care, într-o dublă calitate, a păstorului duhovnicesc cu experiență, dar și cea a creștinului în pragul senectuții, semnează prefața cărții.** Pornind de la o sintagmă

a Sf. Vasile cel Mare care afirma că „gândul la moarte este cea mai bună filosofie”, Mitropolitul Serafim arată cum frica de moarte este „izvorul tuturor fricilor, care ne bântuie pe toți” și că „aceasta nu poate fi biruită decât prin credința neclintită în Mântuitorul Iisus Hristos, Care, prin învierea Sa, a desființat moartea ca despărțire de Dumnezeu și a transformat-o în Paște, adică în puncte de trecere spre unirea deplină cu El” (p. 8).

Urmează apoi o prefață a editorului, în care pr. Ioan Popoiu, după ce subliniază latura pozitivă a folosirii mijloacelor mass-media moderne, mai ales pentru românii din diasporă, datorită distanțelor mari, prezintă pe scurt atitudinea lumii de astăzi potrivit căreia „bătrânețea este văzută ca o stare biologică de evitat cât mai mult, iar această viziune, deși extrem de augmentată azi, în epoca expunerii extreme a frumosului și ascunderii urâtului pe contururile personale de *social media*, nu este o viziune nouă”. Pe bună dreptate, editorul avertizează că e incorect să atribuim doar contemporaneității fuga de îmbătrânire, fiindcă și în vechime exista acest reflex de evitare, această teamă de apropierea sfârșitului. El cataloghează o asemenea viziune drept „extrem de reduționistă și neduhovnicească”, dar subliniază totodată faptul că „am fi ipocriți dacă am spune că în calitate de creștini valorizăm senectutea exclusiv ca vârstă a experienței duhovnicești, a lepădării carnalului în folosul înaintării în spirit și a proximității vieții ce va să vină, a vieții veșnice” (p. 13).

Înainte de a prezenta fiecare autor și prelegere în parte, pr. Ioan observă atitudinea omului din toate timpurile și de pretutindeni, care „a privit bătrânețea cu admirație în copilărie, cu distanțare și adesea cu ușor dispreț la adolescență, cu condescendență și respect la maturitate și cu nostalgie față de anii trecuți, cu bucurie la binecuvântările primite de la Dumnezeu și cu regret la șansele ratate, la vremea propriei îmbătrâniri” (p. 14).

Ciclul conferințelor se deschide cu cea ținută de Preasfințitul Părinte Sofian, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Germaniei, Austriei și Luxemburgului, intitulată *Aspecte ale paternității duhovnicești la părintele Teofil Părăian*, în care ierarhul prezintă chipul luminos al unui bătrân îmbunătățit cu inimă tânără, icoană contemporană a frumuseții vârstei a treia, a celui care L-a văzut pe Dumnezeu numai și numai cu ochii de copil și L-a împărtășit tuturor cu blândețea părintească și bonomia neaoșă ardelenească. Aici Preasfinția Sa destăinuie, fără ocolișuri, experiențe din relația sa cu părintele de chilie, cu un călugăr foarte echilibrat, care s-a comportat ca un adevărat tată în procesul nașterii duhovnicești a tânărului monah. Părintele Teofil a fost și este foarte apreciat și pentru faptul că nu s-a rezumat să ofere fiilor săi duhovnicești doar hrana sufletului, de care aveau nevoie, ci asemenea unei păsări înțelepte, i-a învățat să zboare și să se dezvolte, pentru a naște la rândul lor duhovnicește pe alții.

A doua conferință, ținută de părintele Alexandru Roșu de la Parohia Ravensburg, cu titlul *Noțiunea de bătrânețe la Sfinții Părinți*, prezintă într-o formă academică experiența umană a vârstei înaintate, demers realizat cu multă acrivie. Începând cu filozofii Antichității, pr. Alexandru continuă expunerea cu referiri la bătrâni și bătrânețe în Sfânta Scriptură, oferind apoi cititorului (inițial auditoriului) o viziune asupra senectuții în Tradiția Bisericii, vie până astăzi. Deși volumul s-ar fi putut deschide cu această conferință, editorul a optat pentru așezarea cronologică a prelegerilor, din dorința de a păstra, după cum însuși apreciază în prefață, „aureola paternității călugărești ca înrămare a valorilor duhovnicești ale senectuții” (p.17).

Între exemplele din tradiția Bisericii pe care le aduce în fața cititorului, citând una dintre notele pr. Dumitru Stăniloae la traducerea *Comentariului Sfântului Chiril al Alexandriei la Evanghelia după Ioan*, pr. Roșu surprinde un mare adevăr, confirmând intuiția că un suflet osârduitor, adică activ, harnic, luptător, nu îmbătrânește. Tinerețea sufletului se transmite într-o oarecare măsură și trupului: „Kierkergaard a spus: «Împlinește imediat ceea ce-ți cere clipa (*Der Augenblick*). Dacă amâni împlinirea a ceea ce-ți cere clipa, te obișnuiești să tot amâni. Nici

o clipă nu-ți este dată în zadar, îmbătrânirea timpului este îmbătrânirea ta. Ești mereu tânăr când ești mereu activ în săvârșirea binelui cerut de fiecare clipă». Lenea e egală cu bătrânețea, ea îți sporește neputința de a mai împlini ceea ce-ți cere fiecare clipă. Timpul trece gol, neîmplinit de faptele răspunderii tale, fără să crești spiritual” (p. 80). Prin urmare, o componentă indispensabilă a vieții duhovnicești trebuie neapărat amintită aici: cununa victoriei duhovnicești se ia printr-o luptă continuă cu ispitele, păcatele și neputințele, purtată până în clipa cea din urmă a vieții pământești.

În ciclul acestor prezentări având ca temă bătrânețea și modul raportării la ea, era nevoie și de o abordare din perspectivă medical-psihologică. Acest lucru îl realizează în cea de-a treia conferință părintele protosinghel Athanasie Ulea, medic psihiatru și preot al Arhiepiscopiei, care își prezintă perspectiva științifică fără a lăsa deoparte aspectele de natură duhovnicească. Foarte atent și pragmatic, pr. Atanasie Ulea face o afirmație, care la o primă vedere pare bizară, dar care este argumentată științific, și anume că, începem să murim chiar din pântecul maicii noastre: „Atunci când se formează mâinile bebelușului, degetele sunt la început împreunate cu o membrană, iar acea membrană începe să se resoarbe, celulele de acolo intră în procesul de apoptoză, moarte celulară programată, ele deja încep să moară. Așadar, înainte de nașterea noastră, celulele din trupul nostru încep să moară. Noi pornim de fapt de la o celulă, iar de fiecare dată când moare o celulă din noi, de fiecare dată murim și noi. De aceea noi trebuie să ne obișnuim în acest fel cu moartea încă de la începutul vieții acesteia” (p. 106).

După ce combate anumite teorii asociate cu bătrânețea, pr. Athanasie analizează câteva probleme, simptome și boli care apar cu înaintarea în vârstă, precum demența, incontinența, lipsa somnului și cea mai frecventă boală: depresia. Din punctul de vedere al medicului, pr. Athanasie arată cum pot fi ameliorate sau depășite (unde este posibil) aceste situații neplăcute. Chiar și problema somnului este abordată în acest capitol, fiind prezentate chiar și medicamentele ușoare și cele care dau dependență. În calitatea sa de medic psihiatru, pr. Athanasie recomandă și vizionarea unui film german „Honig im Kopf” cu Til Schweiger, bine realizat și care prezintă tocmai modul în care demența poate afecta o familie (p. 118). Paranoia sau psihoza este de asemenea amintită între suferințele persoanelor în vârstă, aceasta neputând fi combătută altfel decât numai medicamentos. Părintele Athanasie demonstrează în această prelegere, cum circumstanțele bătrâneții sunt ușurate sau agravate de gândurile, credințele și obiceiurile bune ori rele, trăite de noi de-a lungul unei vieți. Lecturând prelegerea medicului psihiatru, putem observa că intenția lui

de de „a oferi câteva impulsuri de gândire și meditare” (p. 120) a fost pe deplin realizată.

Ultima conferință, cu titlul *Despre bătrâni și bătrânețe în Patericul Egiptean*, a fost ținută de către părintele Paul Siladi, lector la catedra de misiologie a Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca. Fără să exagereze, editorul o consideră „un festin duhovnicesc”, deoarece Pr. Paul Siladi, ca unul dintre cei mai apreciați specialiști în spiritualitatea părinților pustiei, a arătat diferența dintre bătrânețe ca supraviețuire în fața trecerii implacabile a timpului, ca uzură, oboseală și înțelepțire, între învechirea întru cele duhovnicești și învechirea în rele: „Bătrânețea mai degrabă este un calificativ care arată că am supraviețuit timpului, dar nu ne spune foarte mult despre felul în care am făcut-o. Bătrânețea poate să însemne acumulare de experiență, poate să însemne înțelepciune. Dar, în același timp, bătrânețea poate să însemne uzură, blazare, oboseală. Poate să însemne foarte mult slăbiciune sau, așa cum spune psalmistul, „osteneală și durere” (pp. 146-147).

Virtuțile bătrâneții îmbunătățite precum smerenia, înfrânarea, tăcerea, umorul, iubirea părintească, ascultarea și inima compătimitoare, care conlucrează la strălucirea aurei sfințeniei, au fost puse în valoare de către pr. Siladi prin exemple savuroase din viețile mai multor părinți patericali: Moise, Pimen, Antonie și Visarion.

Toate cele patru prelegeri au fost urmate de dialoguri generate de întrebări firești, unele necomplicate, venite din inimi dornice de a înțelege și a învăța mai multe, iar altele mai dichisite, dar toate conectate la realitățile cotidiene. Răspunsurile sincere, lipsite de strivitoarea atotștiință, au completat astfel cele afirmate în fiecare prelegere.

În finalul volumului, editorul a inclus și două interviuri care nu abordează în mod direct problematica bătrâneții, dar pe care le-a considerat relevante, întrucât se referă la paternitatea, respectiv maternitatea duhovnicească. În primul interviu, realizat cu IPS Părinte Mitropolit Serafim, de aproape 30 de ani activ în Occident, este prezentată situația diasporei europene, realizările, dar și provocările misiunii în afara granițelor țării. În al doilea interviu, Monahia Marina Muntean, egumena Mănăstirii „Sfinții Martiri Brâncoveni” de la Centrul Eparhial din Nürnberg, destăinuie aspecte prea puțin cunoscute, din relația unei tinere monahii cu maica sa de chilie, dar și învățături folositoare dintr-o viață îndelungată în mănăstire.

Deși cele prezentate în volum constituie doar „viziuni foarte generalizatoare, asemenea flash-urilor aruncate de câteva reflectoare asupra unei cetăți” (p. 15), după lectura celor patru conferințe tematice, se poate observa faptul că cei patru slujitori ai altarului, un episcop și trei

preoți, au reușit să ofere, din perspectiva învățătorilor duhovnicești care păstoresc poporul lui Dumnezeu, o perspectivă creștină autentică, ancorată în tradiția Bisericii, dar și în contemporaneitate, cu privire la problematica bătrâneții.

Demonstrând că „*bătrânețile cinstite nu sunt cele aduse de o viață lungă, și că ele nu sunt numărate numai după numărul anilor*” și că ele nu se limitează la datul biologic, ci mai mult decât atât, că „*înțelepciunea este la om adevărata căruntețe și vârsta bătrâneților înseamnă o viață neîntinată*”, concluzionând, putem observa faptul că bătrânețile pot și trebuie să aibă pentru orice om o valoare duhovnicească. Recomandând tuturor celor aflați în proces de îmbătrânire, lectura acestei cărți, nu găsim cuvinte mai potrivite de încheiere decât cele scrise de către însuși Mitropolitul Serafim la sfârșitul prefeței pe care o semnează: „Chemăm binecuvântarea Domnului peste toți cititorii aceste cărți, excepționale prin tematica și conținutul ei, prin care ne putem apropia de adevărată filosofie”! (p. 10)